8318
III

Pawlicki Stefan.

Recenzja dzieła: The Jewish Encyclopedia.

R. 1902.

8318

IV

Czł. X. Dr A. Pawlicki przedkłada Szkic: Do Sprawozdań polskich za luty 1

„The Jewish Encyclopedia. A descriptive record of the history etc. Vol. I. New York and London 1901. Funk and Wagnalls Co. in 4to pp. XXXVII. 685. XXXVIII." nadesłane Akademii Umiejętności i poświęca mu następujące uwagi.

Nowa publikacya świetnie się zapowiada. Pierwszy tom, o 760 stronicach i licznych, bardzo starannych illustracyach, doprowadzony wprawdzie tylko do wyrazu „Apokalipsa", ale daje dokładne pojęcie o metodzie, środkach i celach przedsięwzięcia, które obliczone na dwanaście wielkich tomów, ma zawierać około 8000 str. o dwóch kolumnach i dwa tysiące rycin. Ma być poświęcone wyłącznie rzeczom żydowskim a uwzględniać inne tylko wtedy, gdy zostają z niemi w jakimkolwiek, choćby luźnym związku. Artykuł n. p. o św. Ambrożym podaje wyłącznie jego, nieliczne zresztą, zatargi z Żydowstwem i to, że w objaśnianiu Pisma św. naśladował Filona alexandryjskiego. Przy cesarzach rosyjskich Alexandrze I, II i III tylko wyłożona ich polityka względem Żydów, tak samo przy [illegible] Alexandrze Jagiellończyku. Alexander W. ukazuje się tylko w świątyni jerozolimskiej, gdzie przyjmował go arcykapłan, prócz tego w kilku legendach talmudycznych, choć zaznaczono, że przez helenizowanie Wschodu wywarł wpływ większy

na rozwój Judaizmu, niż którakolwiek inna postać dziejowa nie żydowskiego pochodzenia.

Oczywiście czytelnik, czerpiący tylko z tej Encyklopedii wiadomości swoje o dziejach świata, będzie miał o wszystkiem, co nieżydowskie, bardzo niedostateczne, często nawet żadne zgoła informacye, ale też nie jest jej przeznaczeniem, uprzystępnić Żydom w popularnej formie to samo, co znajduje się w zwykłych Encyklopedyach powszechnych. Ma ona gruntownie i wyczerpująco, acz zawsze zwięźle, zestawić to wszystko, co jakimkolwiek sposobem należy do historyi i literatury Żydów, ich socyologii lub antropologii, ich teologii lub filozofii, od Abrahama aż na nasze czasy. Zadanie olbrzymie, obejmujące tak rozległe dzielnice wiedzy, że trudno dostrzedz ich granic lub przejrzeć bogactwo szczegółów, mających prawo do gościnności w tem wszechżydowskiem muzeum.

Wnijdzie tam historya starobiblijna, jeografia Palestyny i całego świata starożytnego, gdziekolwiek przebywali Żydzi, archeologia i literatura Starego i Nowego Zakonu, hellenistyczna, starochrześcijańska, rabinistyczna, kabbalistyczna i t.p. Ale wnijdzie także historya Żydów po rozproszeniu się, w Starym i Nowym Świecie, ich kolonie w różnych krajach, literatura i sztuka,

teologia i filozofia, wpływ na literatury nowożytne, stosunki ekonomiczne i polityczne wszystkich prawie narodów, bo któryż z nich ~~pozo-~~ nie uległ ~~stał wolnym od ich~~ zarówno ich dodatniemu, jak ujemnemu działaniu?² Jeżeli dla czasów biblijnych mogli wydawcy korzystać z nieprzejrzanych prac teologów, historyków i archeologów chrześcijańskich, to dla średnich wieków i nowszych musieli wiele ~~działów~~ artykułów stworzyć dopiero, lub opracować na nowo, zwłaszcza biograficzne. Każda znaczniejsza rodzina żydowska, nawet takie, które dawno wygasły lub przechowały krew swoją w kwitnących jeszcze rodzinach chrześcijańskich, podane z wielką dokładnością genealogiczną, do czego nieraz były potrzebne obszerne studya archiwalne. Zaraz w tym pierwszym tomie przesuwają się setki Aronów i Abrahamów z najrozmaitszemi przydomkami. Abramowicz Salomon np. zwany żydowskim Cervantesem, piszący czasem po hebrajsku czasem w żargonie ciekawe nowelle, oddające znakomicie rysy antropologiczne i psychologiczne Żydów na Podolu rosyjskiem. Dowiadujemy się, że pisze czasem także do pisma, wychodzącego w Krakowie „der Jud". A takich pism i książek, hebrajskich lub żargonowych, wychodzi pod rządem rosyjskim całe mnóstwo, nam zgoła nieznanych.

Rodzina Adlerów dostarczyła 22 biografii, śród nich pierwszo-

rzędne imiona, jak Felix Adler, wydawca wiedeńskiej Arbeiterzeitung, i drugi Felix, założyciel Towarzystwa dla etycznej kultury w Nowym Jorku, wielki filantrop, i słynny Georg Adler, prof. ekonomii politycznej w Heidelbergu, urodzony w Poznaniu i dla polskiej kultury stracony, i Nathan Adler, który umarł w r. 1890 naczelnym rabinem angielskiego imperyum, po którym godność odziedziczył syn jego Marcus Nathan Adler.

Takich biografii, dawnych i współczesnych, weszło już mnóstwo do pierwszego tomu. Obok Józefa Albo, znakomitego kaznodziei, teologa i filozofa z 15° stul. którego po hebr. napisane dzieło Ikkarim jeszcze dzisiaj Żydzi chętnie czytają, figuruje znany Uriel d'Acosta z 17° wieku, obaj bardzo gruntownie opracowani, i współczesna nam rodzina Alcenów, między gorących katolików i żydów wierzących w swojem gronie, i rzymski Alatri, który pewną rolę odgrywał w życiu parlamentarnem włoskiem i wcieleniu Rzymu do zjednoczonej Italii.

Cytaty te świadczą dostatecznie, jak pożyteczną, owszem nawet niezbędną będzie publikacya dla dzisiejszych i Żydów. Jeżeli mnóstwo szczegółów tylko żydowskiego czytelnika obchodzić może, i tego nawet nie zawsze, to takie artykuły jak Akcent

w języku hebrajskim, Adam biblijny i legendowy wraz z apokryficzną literaturą o nim, Alexandryjska filozofia, Alfasi, filozof z jedenastego stulecia, Alharizi poeta i podróżnik z trzynastego wieku, Allegoryczne tłumaczenie Pisma św., Alfabet hebrajski są ciekawemi, pierwszorzędnemi rozprawami, inne jak Alchemia lub Apokalipsa polegają na nowych studyach i bardzo ciekawych, dotąd nieznanych źródłach.

Z politycznych podnosimy dla gruntowności zarazem, jak i bezstronności takie artykuły, jak Alians izraelicki, Anarchizm i Antysemityzm i t.p. Prawdziwą ozdobą są artykuły o Ameryce, dokąd z Kolumbem przyjechało pięciu Żydów, a dziś w samych Stanach Zjednoczonych przebywa ich do miliona. To też z wielką dokładnością podane statystyki ich gmin, synagog, zakładów dobroczynnych, szkół, dzienników i t.d. Jako przykład ścisłości biograficznej przytaczam rodzinę Anaw, która za Tytusa osiadłszy w Rzymie, już w czternastym wieku wygasła, aby odżyć w licznych włoskich rodach: Mansi, Piatelli, Pietosi, Umani. Otóż z czasów od 1007–1362 podano aż 64 ~~członk~~ Anawów, dokładnie sprawdzonych. Ile ciekawych szczegółów znajdzie czytelnik w artykule „Alsacya" lub w drugim „Amsterdam", ~~który~~ gdzie gmina żydowska powołana była do odegrania ważnej roli, nie tylko w historyi holenderskiej, lecz żydowskiej w ogóle. Dosyć jednak tych pochwał.

Cieszymy się, że pierwszy tom pomnikowego dzieła ukazał się, po przezwyciężeniu licznych trudności. Energii p. Singera udało się zebrać przeszło czterystu współpracowników i najpotrzebniejsze, jak na początek, fundusze. Nie wątpimy, że i tomy następne będą również starannie opracowane. Wtedy przedsięwzięcie wyjdzie nie tylko na sławę Żydów i wzbudzi w nich miłość do własnej przeszłości, lecz także chrześcianom będzie nie lada pomocą w mozolnem badaniu prawdy. Redakcya spodziewa się, że ~~[illegible]~~ wzmoży się uczucie sprawiedliwości dla Żydów i wielkiej ich pracy kulturalnej. Ale przewiduje jeszcze inną korzyść: Żydzi także staną się sprawiedliwszymi dla chrześcian, poznawszy niezliczone węzły pokrewieństwa między swoją religią i kulturą a chrześciaństwem, które przed dziewiętnastu wiekami wyrosło z ich łona, tak potężnie się rozwinęło i tyle zdziałało, a jednak dotąd nie było przez nich należycie cenionem ani kochanem.

~~X. Dr. Pawlicki~~

The Jewish Encyklopedia, któr. tom 1.
ukaz. się w przeszł. ro: zapowiad. się jako
jedno z najważ. przedsięwzięć bież. stule.
Sama objęto: za ten przema: bo pierw.
tom obejmu. XXXVIII + 685 + XXXVII str. wielk. 4° w
w dwuch kolum. drob. ale wyraź. druku =
cało. oblicz. na 12 tom. = jak. 8000
str. i 2000 bard. star. illustr.:
Wydaw: jest znana firma Funk et
Wagnalls Co. w Now. Yorku -

685
37
38
760

Inspirato: i nacz. redakto. Dr. ~~dział~~ przedewsz. Izydor
Singer: literat = któr. na Wschod. wyjecha.
przeszło 200 [illegible] żyd. i chrześ.
Komit. redak: liczy raz. z Singerem
13 [illegible] nej. ku pomo. dwie
komis: [illegible] jed. w Ameryc. drug.
w Europ: W Komit. głów. red. zasiad.
sami Żyd. - w obu komis: komet:
obo. żydow. [illegible] [illegible] chrześ. [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] katol:

Firm. Księg. rozpocz. dzie. w przypu.
że Żyd. całe. świa. ją poprą, bo przedewsz.
oblicz. na potrz. i tow. żydowskie. Ale
jak przy plan. architekto. tak i litera.
kont. mają przewyż. pierw. zaręcz.:
Sądzą że 100000 dol. wyst.: Tymcz.
[illegible] przygotow. i druk. pierw. tomu
kontow. już wyszł.: a teraz ocenią się
z nych. że cał. dzie. pochł. jakieś półmil.
dolar: czyli półtrze. milio. ~~fran~~ koron austr.: Ale
przedsięw. i to oblicz. jest za wiel.
Nie uleg. jed. wątpliw. że kont. będ.
pokry: choć. przez ameryk. żyd: z
któr: zaraz na wstęp. przeszło 3000
~~[illegible]~~ przemu: =
~~Co do warto~~.

radz. po pierw. tom.
Co do warto: naukow. liter: mój. był jed.
pano: zdan. że jest ona pierwszorzęd.
Nie jest to kompil: jak zwan. Encyklo-
pedia. wychodz. w Lips: ~~tego~~ obliczo. na
popularyzac: pewn. semy uczon: lecz zawie.
wiel. nowy now. opert. na badan. samodz.
Zev. w pierw. tom: n.p.
Arty. Alchemia - zydz. aut: Dr. Mojż.
Gaster nie był. streszcz. co dot. najpier:
o tej nauce: sprow: ale ~~oficjal~~ tak
bard. wszyst. mnustw. alchem. przez całe
pokol:
Tak samo arty: Adam, Abrah. i t. d.
Aaron, i t. d. zawsze o bardz. dokł.
samodziel. studi:
Zwrot. nie mogło być inacz. skoro do
tego dzieła ma wnieść się wszystko co ma jakik.
związ. z narod. żyd. od pocz. świat. a
nie jako we formie ~~pomocnicze~~. ~~populary~~. lecz jako
dojrzało ~~owoc~~ ~~ścisłe~~ naukow. ~~i najdojrzalsz~~ (bad. nauko:
Przedewszyst: histor: polity. społecz.
religijna między. ta przez prace chrześcijań.
uczon. dobro. wyświecon: aż do Chry. Pen-
chow i ta przez uzgl. now. odkry: podleg.
niemiecki: uczoned: rektyfik. i t. d.
lecz owa dalek więcej sięg: od Chr. P.
do nasz. czas: obejmuj: dziej: rozprosz.
Żyd: w Star. i Now. Świe. Tole. obejm.
na które stron. wald prawo: i dzieje
w nowsz. czas: zajęć: korzyst. z niepra.
materyał. mieszcz. się w nad. archiw
Sama hist. żyd. rozmyśl. społ. doktr.
1500 arty: po 25: ~~gwałt~~ poleg. na
now. bad: a zasm. uwzględn. stwarz.
co jest w tym przedmio. nab: Już w
tym pierw. tom. wiele więcej. u nas
rabin. poet. liter. żydy. się wyg. z
zapomn: a wsz. pom: o ~~bog~~ pędz: zyc: histo.
grafii żydowsk: w Konst. Porta: Widzi.
żyd. wiele imion pierwszorzęd. dotąd był.

badań · sprzyjał · świadczą · filo · i teo:
i litera: zost: znakom · wielo · przedstaw: Wiel
wolno iść · w kraj · romans · z których · poszczeg.
duży · głośn · niezbęd · nowy dowiedzi · zost:
genealogi · w swoich pracach · świadczą · dokład-
zbad: A obecny stan gmin żydow: w stan-
owow-iwie · ich zrko · i zakł · dobroczyn: ich
dany rodzit · i (literat: uczon · ...) stowarz · statyst · zost: nowi-
po raz pierw: dokład · zestaw: Samo-ost:
Ameryka (podział na wyzn · org · i bez-wyzn.) zawier: wiel · więcej · niż · od
wszystk pięciu żyd · którzy pozost · z Kol · a
ter · w Zjedn · Stan. Żydów · jest ich przeszło
milion — aż do Austria · ~~stan~~ organiz:
obecn: przew · we wszyst · miast · wszystk Now-
Jorz: jest więcej powojn. Szczeg · po
jego przeczyt · mój · całk · jak · wyobraź · o
ich żywotn · i sile organiza: Tak samo
arty: Alabama zajmujący Żyd (zasob.) w Tyga
ład · stan =

Cenn · zestaw · tej publika · są wszystkie
biogr: wszyst · mniej lub więcej (znacz.) (Żyd · i pralat.
którzy odgryw · jak · kol · rolę w nauk · lub w
obyczaj i zestaw · ślad jaki ocz w wszyst-ocz
w dzied · literat · sztu: zwłaszcz · społe · i t. d.
Jest to dla Żyd · wielk · powa: dla dzieci ·
wielk · pomo: dowiedz · się stan · z wielk · Tatus:
o tych wszystk · biogr: którzy · zasz · w bytach
żyd · czyj · są potrzeb · do zrozumienia · ich myśli
i kierunk · pracy ·

N. p. sam · Adler: mamy 22 w tym
tom: wśród nich tylko głoś · jak Felix Adler
Żyd ... rodz · Aberteverty — i drugi Felix
Adler · założyc · (Tow. dla kultur.) ~~samo~~ etycz. w Now-Jor.
i prof. Georg Adler, wielk · ekono:
tomy w Heidelb · ale (polską) ~~Kraków~~ w Poznan:
dla Polsk · stana = =

The Jewish Encyclopedia: A descriptive record of the history, religion, literature and customs of the Jewish people from the earliest times to the present day. Volume I: Aach – Apocryphal Literature. New York and London 1901. Funk and Wagnalls Company.

[illegible]

[illegible]

Cyrus Adler ([illegible])

Gotthard Deutsch ([illegible] 1899 – 1913)

Louis Ginzberg ([illegible])

Richard Gottheil ([illegible] 1490 [illegible])

Joseph Jacobs ([illegible])

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

11

The Jewish Encyclopedia. A descriptive record of the history, religion, literature and customs of the jewish people, from the earliest times to the present day. Volume I Aach – Apocalyptic literature. New York and London. 1901. Funk and Wagnalls Company.

Techniczny Wiem. dyrektor: ~~Naczelny dyrektor~~ wydawnic. ~~pod~~ Izydor Singer

strony wanko zapom. się
~~pod~~ ~~przez~~ ponad 400 uczon. pracuj: pod Komisją wydawnicza 13 specyalist.

Cyrus Adler (po biblij. starożyt. i żyd. w Ame.)

Goth. Deutsch (histo. nowoży. od 1492 – 1901)

Louis Ginzberg (literatu. biblij.)

Ryszard Gottheil (hist. w Ezry do 1492 i liter. po talmud.)

Józef Jacobs (Żydz w Angl. – Antropo

Jej do pomo. dod. są dwie Komisy. Konsulto.; jedna amerykań. druga europejsk: Wydawnicy. stoją. z rem. żyd. Konsultor. mają Katol. ortod. duchowni. nem. Kat. Ang. Kato.

Cał. przedsięwzięc. rozciąg. się po przez trzy olbrz.
dziedz.: I Histo.: z biogr. i socyolo. II Litera.
III Teol. i Filozof.

Histo.: przedsta. możl. dziej.: od najdawniejsz. aż do
nasz. czas.; lecz także poszczegól. dziej. Żyd. w różn.
kraj.: Star. i Now.-Świat.; histor. ważniejsz. gmin,
stowarzysz. i t.d. przyczem wiel. tych. now. rzeczy
przy braku dokład. monogr.: Same histor. Żyd.
w Rosyi i Pol. dostarcz. 1500 artykuł. po częśc.
opart. na now. badan. Do teg. działu wchodz.
wszyst. co z archeol. kultur. antropol. socyol.: podan.
będ. itd. o ile ma jakikol. związ. z żydowstwem.

W dział. biografi. będą uwzględn. żyd. także
nieżyd. któr. wywarł. wpływ wogóle na dzieje
i losy czy dzieje Żyd. czy Persy.

Z literatur. przed. biblijn. i hellenisty (Nowy
Test. ma być tylko uwzględnion. ile ma związ. z
spraw. żydowsk.) oraz literatur. Talmud. i rabbinist.
i wielk. literatu. współczesnej żyd. i histor.

czasopis. i wkół publiq. żydow. – stud. filolo. hebr.

III Nowości w Teol. i Filo.

będą traktow. nau. relig. żydow. od zes. biblij. aż do nasz. dni – Stosun. Żyd. relig. do chrześcijańsk. i inn. relig. Życie relig. żydow. w domu i synago. – liturg. sekty żydow. – filozo. żydow. od szko. aleksandr. – żydow. etyka i homiletyka – i t. d.

We wszystk. tych dział. zjawi się wiele now. niespodzian. rzeczy, interesuj. wszystkich. tak chrześ. i chrześcijań. nau.

Salomon Abramowicz – żydow. Cerwantes: które nowe tudzież i in. pisu. już to w hebr. język. już to żargon. za wzorow. materyał. antropol. i psycholo. do oznacz. życie żydowsk. – wraz z Tolstojem (?) wzamian za Gottlob i współcześnie Rosyi – Gottb. pisuj. tak. – do pisma wydaw. w Krako: der Jud =

Artyk. Adam, księga Adam, Adam Kadmon wszystk. tego przez Dr. Ludw. Ginzberga z Now. Jor: bardzo uczon. i starann opracow: = Ahikar przez Kozi

Arty: Alex. W. uwzględ. żyd. pob. Króla w Jerozo. i

to w opow. Joz. Flaw. a choć powiedz. że przez

hellenizo. prócz żyd. wż. legendy Wscho. mieć więc (p. 341) mieć więc wpływ.

na rozwój Żydowsk. niż Arystotelw. Żyd. rodzimy =

—

Osob. arty. i poświęc. pojedyn. Alex. II p. 344 – i IV p. 345

za wiele. ulgi =

Inne cesa. i rozw. Alex. I – III = bardz. obszer.

traktow. i w do ulg lub przez przesun.:

Alex. Aphrodisiensis – jego wpływ na stud. filo. u Żyd.

zwłaszcza na Maimoni.

—

Alex. Jagiellon. i jego wiele sposob. postępo.

z Żyd.

Alexandria i histo. Żyd. tamże = starsz. i nowoż.

Alexandryjsk. Filozofia = bard. zwarto – choć

trzeba rozb. – zestawi. co do Ks. Mądro. Salo =

Alfarabi i jego wpływ na filo. żydow.

Alfasi, żyd. talmudis: 1013–1103) z Marokko–
bardzo obszer. artykuł.
Algeria – bard. obszer. opracowane.
Alharizi wielk. poeta i podróżnik = ur. w Hiszpa-
nii – um. po r. 1220 =
Alienation and acquisition – bar. długi –
Allegorical interpretation bard. waż.
bo obejmu. różn. meto. wykład. Pisma Św. od
czas. starożyd. do Akiby – Salomon ibn Gabirol–
Majmonidese =
Alliance Israélite Universelle – bard. dokład.
organiz. w różn. kraj. – szkoły – dyplom. zabiegi –
fotogr: (420) ukazu. wszyst. ksg. chłop. w szkol.
rolnicz. w Tunis: = w r. 1899 wyd: 1,182.256 fr.
Almanachy = wychod. mas. kalend. w różn.
język: – W Austr: wychod. niem. węg.
włos. = ale nie ma polsk. = ogrom. liczb.
wychod. w Wiedn. oryginal. po niem. =
pod rząd. węgi: dużo niem. – niektór. z węgi. przekł.
niektó. po hebr. żad. polski =

Alpha and Omega – 51 B.ת – bar. ciekaw.
o Apocalips. –
Alphabet, the Hebrew – ~~kapon~~ gruntow. artyk. 439
– 454 = z dobr. illustr. i tabli. porówn.
Alsace – bard. długi i dokład.
Ambrose 488 – 489 = głów. o wzgl. jego
do żyd. a wpływ. literat. żyd. w jego pisma
i meto: stan. Pis. św.
America 492 – 506 = pocz. z Kolumb. 5 żyd.
podres pierw. wypraw: dzisiaj w sam. Stan. Zjedno.
prawie 1 milion –
America Jewish Architecture 506 – 510.
" " the discovery of =
" " Judaism in 572 – 527
American Hebrew the – 528 –
Twórc. dob. artyk. 520
Amsterdam 537 – 544
Anarchizm 538 – pocz. co Żydzi wnieśli
bard. pocz.: nie zaś: jemeg. anarchię rozpost. i
wnieśli go do Ameryk. Zjedno. dość ~~k~~ szczegół.

powoli zwolenni: więcej było zwolenni. indywidual.
amerykańsk. – Berkowicz = który zab. Frnka by:
przedtęż był = ale, tu się nic do uwag.

Anan = 566 – polega. famil. wyprowadz. swój począt.
od prorok: przypisz. przez Tyt. = podan: geneal.
obejmuje. był ostan: od 1007 – 1362 =. z wiel.
poród. wśr.: Mansi, Tidelli, Pietori, Umani

Andreas (Elhanan) – papież pocho. żyd.
w wi: powst. w XIV wi: przypisz do Anaklet.
II (1130 – 1138) i Alex. III (1159 – 81) który
choć nie był żyd. dobr. był dla wiel. usposob.
legend. bard. rozpowsz. w Niem. Wieg. Anal.

Angelology 583 – 597 z wielk. uczon.

Antisemitism by – 649
gdz. traktow. są wszystk objawy między:
aż do Dreyfus. i Polny =

Antokolski Mark.

Z różnych in. artykułów wymieniam
Adlerów, któr. jest 22 = liczne rodzi. które
dzierży. wielki rabinat angiels: a z których:
Felix Adler, żyd reski, redakt. Arbeiter Ug.
Georg Adler - żyd poznańsk. prof. ekon. w Heidel.
i jenn. jed. Fel. Adler, założ. tow. dla etycz. kultu.
w Now. Jor:

Z in. artyku:
Aksakow - jako antysemi.
Alabarch uczonl. żyd. alex:
Uriel Acosta -
Do polsk. literatu:
Samuel Adalberg zebr. 40000 przysł.

Trudno - przedsięwz. były ogrom. Gdy w r. 98
Izydor Singer propon: firmie Funk i Wag-
nallis wydawnic. tej encyklop: wyd. się wręcz
ponad siły ludz. a były nadziej. że Żydzi całe.
świat. będą uważ. to za spraw. narodu: i poprosi
firmę chrześcijańs. przez sam punkt honor:
ter - przyst. do pracy. Wielu wyższ. rabbi.
i żydzi międz: (kraj. wyższ. angiels. język.
rozpoczę: wielu przyrzecz: które tak śmiało.
firmę, że zabr. się na serio do pracy. Wyd.
obliczo. dzieło na 12 wielk. tom. i 4400 przy-
puszcz. że 100.000 doll. pokryj. koszt. wydaw.
Jednakże suma ta nie wystarcz. na prace przygot.
i druk pierw. tomu - dziś wiedz nie odd. się
iluz: że całe dzieło pochłon. więcej od półmilio.
dolar. Przy takich przedsięwzi. dzieje się
to samo, co przy plan. architekt. Ale nikt
nie wątpi że siły potężne: bogat. Żyd.
całe. świat. dopro. dzieła do urzecz. końca.

60

Obliczą że sami Żyd. w Stan. Zjedno. potraf.
wzebr. międ. rob. 20.000 exem. a przy głośn.
pochw: któr. nietyl. w żydow. lecz i chrześcij.
Któr. ponięt. ukaz. się pierw. tomu, może wos.
że żyje: wydawców zost. zpędzić: i dzieło
to kolosal: nie tyl. będz. skarbem, pomnikiem.
w każd. żyd. domu: lecz stan. się wreszcie
cud. świa. wyrobi i wejdzie przynajm. jeśli nie do każ. biblio
przyst. do każd. publicz.

Jeżeli tak. jest zjawisko wszęd. za grani.
to u nas nie może uleg. wątpliwo. że będz. przyj.
wać i poruszać. W Pols. i Rosyi i wszęd.
gdz. brzmi mowa słow. przeby. wszę. rzesz. ludn.
żydowsk. ucze. z któr. każd. stowarz. w ręk.
zost: w wydaniu. przew. stron: A jedn. o
nich przew. nic nie wiemy

Nie tylk. nie wiemy, co dzisiaj rob.; jakie
ich uczę. i zmien: jak. ich życ. i przymioty: ale
nie wiemy nawet co dawn. robi: Zapew. coś wiemy

o Star. Zakon. i dziej. Palesty.: ale tyl. chyb. co się wyno. ze wsköl. średn.: Skarby liter.: zawar. w Star. Zakon.: zaś dla wszyst.: oczu: chrześc. u nas ziem. więzne. a jak oryginał: mogłyb. działać: na literatu. nowożyt.: pokarmy. a raz piedestał korzen.: i poezy. Wszyst.: Ale jedn.: Klejnot: w Trzejczy. Jeremia. Ezech.: ręka tyl. oprawy nowożyt. aby oblać każd. liter.: niezrówn. blask.: Każd. wie, kto kosz. się w ich poezyi = ile to wyt. i przyswoj. zob. ze zrzoi: zdział.: o tem świad. Dante, Raf. Mich. An.: i tylu po nich, którz. bez tej. poznan. biblija. nie pomyśl. się nie dają.

Otóż Encyklop. Żydows. pragn.: odtwor. cał. przeszł.: żydowsk. i jej oddział.: w świecie. nowożyt.: nauk.: poznan wszyst. dziedz.: histor. polity. i społecz.: litera. i sztu.; teol. i filozo.: Ale to wszyst. jakkol. tworz podwaliń.: i mikrokosm.: Dzie. Żydowszy. jest tyl. wszyst.:

12

tego, co zdziałał i dziś działa. Żydzi we wszystk.
dziedzin. życ. Wszystk. to dla wykszt. ogół. chrześc.
znowu terra incognita. Nie zna: hist. żyd. średniow.
ani nowożyt. Dla bez: nowożyt: współczesnej; nie
zna: ich poezji ani filozo: ich społeczn. ruch.
Zapewn: każ. coś słysz. o tem: że były wielkie
poezja i filozo. w średn. wiek: które wywarły
oddział. jak cen. w tych. czas: oddziaływ. na
współcz. kultur.; każd. taki. nie, że od stu
lat także uczeńliwo. ruch: żyd. jest odnow.
duch. we odnowio: dobija się głosu we współcz.
literatur: nowożyt. a nieświadomej. mniej.
zaznacz. się Encyklop. dziej. nam dostęp. o tem
wszystk. wszak: [illegible] zadanie potrzeb. gwałtow.
i powiedzia. odrazu.

Zapew. wiel. będz. czytel: nasz. biograf.
obchodz. tylk. żydow. czytel: ale za to wiele
inn: takie nierozd. dzieł. inform: o stosun. żydow.
dzisiej. [illegible] z obcem: polity. i kultur. się

zero. kol. jak. pisz. i histor. jak antropo. i ekon.
jak prawnik, dziennik. i liter. będą musiał
wzgl. i zegład. do tej jedyn. w moj. szk. publi:
Teraz. wydaw. stwyn. sob. swoj. uczy. że to
przedsięwzię. nie tył. wyd. za stow. nowo. żydow.
i rozbudz. wiło. dla wsp. nar., bez takie
ożywi. postęp wiedzy i prawdy a w dzisiejsz.
będą. zmarnie. uczu. sprawdli. dla żyd.
to moj. zdan: dość szczegół. konc: jeno.
odnośnie: oceni. lepiej ucz. relig: która
jest pierwsz. wzgled. żydowsk: a przyjęć.
sprawdli: z nim. stos: dla Żyd. wyzn:
ze powo: tak imponuj. publicz: do któr.
ostat. znakomit. relig. wyzn: sprawdliw.
dla dzisie. której w ucz. kośc. żydow.
dot. noś. nie bez ucz. wzięty badań, ale
która się rozbudz., gdy Żydzi poruszał. wierzliwo.
stycz. punkt: po pierw. 18 wiek. otwar. żyj.
bez zgody i swojej. wied. dzisiejsz. – przełożył.
wyroś. że dzisiejsz. będą histor. wzgled. stosun.
konsekw. i tej. co miało się w ich stworzeń. litera.

Alatri Samuel, który węgr. wiel. rol. w przytaq.
pańsk. uzyw. do Wiosk = + 89 = był dyrekt.
więc. bank. = uczelni. gminy żyd: przy pogrz:
uczw: go śmier. synd. ojcem ojczyz. itd
węgr. wrult. plebyaz: nazw: Wiel. Em.

Albo Józef = wielk. księg. kazn. Kol.
i filoz: - aut. Ikkarim = z 15° stul.
bar. obrzęd. i gruntow. artyk.

Alican Eugène - wawrz: + 98 = pisarz.
i malar. zastaw. chwięcie: La légende des âmes,
świet. im. w duch. Katol.

Alcan Félix ma: księg: żyd i z ojca
żyd. ur. w Metz = człon. de l'Alliance Isr.

Alchemy nie podst. now. wiern. manuskr =
przez p. Dr. Mojż. Gaster = Hakam żyd. księg.
i portug: - żyj. w Lond.

Alkoholizm wśród Żyd.

2

Accent w hebr.
Adam – Księga Adama – Adam Kadmon
przez dr. Lud. Ginzberga

Alexandryjs. Filozofia
Alfarabi arab.
Alfasi w jednost. stał.
Alharizi – wielki poeta, podróżn.
hiszp. † po 1220

Allegorical interpretation
Alliance Israélite

Almanac
Alpha and Omega = !
[illegible]
Alphabet hebr.
Alsacja
Ameryka 492–50 l.
potem o Amery. pomniejsze artykuły
Odkrycie Amery –
Judaizm w Amery.
Amsterdam

Anarchizm

Ancow rodzi. z was. Tytusa

genealo: 64 ostov. od 1007-1362.

(Mansi, Piatelli, Pietosi, Umani

Andreas, Elhanen

może ident z Anakleta II 1130-1138

i Alex. III. 1159-87.

Angelologia

Antysemityzm

—

początek nowy od. 1500 =

Sam. Adelberg

Antokolski

Alchemia !!

Apokalipsa !!